
Komunikacije št. 16: Čemu še urbanizem

Author(s): Vladimir Mušič

Source: *Urbani Izziv*, No. 16/17, PRENOVA (oktober 1991 / October 1991), pp. 125-127

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180595>

Accessed: 24-10-2018 13:26 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

3. Zaključek

Z uvedbo predfaze dela v prenovi vasi, se je okrepila povezava med nosilci planiranja na eni strani in prebivalci na drugi strani.

Moderator lahko sproži reševanje problematike tako na prostorskem, gospodarskem in socialnem področju kakor tudi na področju izobraževanja, kulture in izrabe prostega časa.

4. Ali je nemški koncept prenove vasi sprejemljiv za slovenski prostor

Kljub temu da v zadnjem času tudi v Sloveniji govorimo o pomenu prenove vasi in da je bilo narejenih že nekaj konkretnih poizkusov, menim, da je nemški koncept v metodološkem smislu samo delno prenosljiv v naš prostor, in sicer iz naslednjih razlogov:

- V Zvezni republiki Nemčiji se lotevajo prenove predvsem v tistih naseljih, kjer si prebivalci sami želijo določenih sprememb. To pomeni, da mora biti naselje dovolj veliko (v povprečju se ta velikost giblje od 2000 - 3000 prebivalcev) ter da je socialna in starostna sestava prebivalcev sorazmerno ugodna.
- Nemčija zaenkrat nima izdelanega koncepta prenove za naselja z neugodno strukturo. Šele v zadnjem letu deluje v zvezni vladi poseben oddelek, kjer pripravljajo program in metodologijo prenove tudi nevitajskih območij.

Glede na razmere v slovenskem poselitvenem prostoru bi bilo potrebno zastaviti in razviti lasten koncept prenove vasi. Mogoče bi bilo veliko bolj smiselno govoriti o obnovi območij. Prenova vasi, ki šteje komaj 100 prebivalcev ne bo prinesla zelenih rezultatov v smislu celovite prenove. Možna je sicer prenova z urejevalskega vidika, ki je v glavnem odvisna od razpoložljivih finančnih sredstev. Tudi prenovi v Nemčiji moramo pravilno razumeti. Občina zagotovi denar (kadar govorimo o prenovi z urejevalskega vidika) samo za zunanjo podobo vasi, medtem ko morajo za izboljšavo notranjih prostorov ljudje skrbeti sami, česar pa največkrat finančno ne zmorejo.

Angelca Rus, dipl. geogr.

Okrogla miza

O soboški urbanistični in arhitekturni podobi

Izvršni svet Skupščine občine Murska Sobota je na pobudo Umetnostnozgodovinskega društva in Društva konservatorjev organiziral okroglo mizo o urbanistični in arhitekturni podobi mesta, ki je med vsemi slovenskimi mesti po vojni za Novo Gorico in Velenjem doživelo najmarkantnejšo rast, vendar pa tudi preobrazbo, ki je uničila veliko specifične tega panonskega selišča.

Za uvodno besedo predsednika Izvršnega sveta Ivaña Obala in neposredne pobudnice, domačinke, konzervatorke Sonje Hojer, sicer ravnateljice obalnega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, je bilo več zanimivih predstavitev problematike, ki jo odpira aktualna tema. Janez Balažic je govoril o potezah urbano-geografskega razvoja Sobote skozi čas, in to z odličnim zgodovinskim pregledom in opozorilom na neustrezno obravnavanje stavbne in naselbinske dediščine. Franc Obal je predstavil delež arhitekta Laszla Takátsa (Takača) (1880-1916) pri izgradnji mesta Murske Sobote. Melka Hari je podala shematičen oris razvoja Murske Sobote s poudarkom na delu arhitekta Franca Novaka-Ferija (1907-1959), dunajskega študenta in učenca Le Corbusierja, ki je prinesel v mesto svojevrsten funkcionalizem visoke oblikovne kvalitete, predvsem pa vizionarsko začrtal preobrazbo Murske Sobote iz provincialnega trga v mesto, ki je pomembno regionalno središče severovzhodne Slovenije (Murska Sobota je dobila status mesta šele 1952. leta!)

Križe in težave spomeniškega varstva v Murski Soboti je orisal prof. Janez Mikuz, ravnatelj Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, urbanistični plan in regionalne načrte pa je predstavil

direktor Zavoda za ekonomiko in urbanizem Murska Sobota arh. Janez Őri.

Med razpravo sta nastopila tudi podpisani in arh. Marjan Bežan (domačin), ki sta govorila o potrebi večje pozornosti do makrooblikovalskih zasnov in subtilnejšega navezovanja na obstoječe kvalitete mestne podobe, ki niso majhne: grajski park z močno osjo, ki jo zaključujeta barokizirani renesančni grad in evangelišanska cerkev, osrednji trg, ki ga je v izhodišču oblikovalsko določil arh. Novak, spomenik Rdečearmejecem in slovenskim partizanom, odlično delo sovjetskega arhitekta na naših tleh, ulice z drevoredi itd.

Okroglo mizo je večje vodil prof. dr. Stane Bernik iz Ljubljane, tehtne misli pa so prispevali prof. dr. Nace Šumi in drugi udeleženci, ki so se zavzemali za nadaljevanje prakse podobnih srečanj. Okroglo mizo je spremljala priložnostna razstava.

Po ogledu mesta in skupnem kosilu, ki je bilo tudi priložnost za nadaljevanje kolegialnih diskusij, so si nekateri udeleženci ogledali odlično restavrirano znamenito romansko Rotundo v Selu.

Vladimir Mušič

Komunikacije št. 16

Čemu še urbanizem

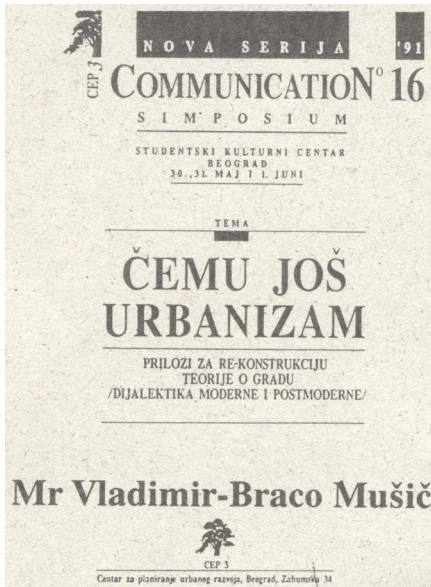
V Beogradu je bil od 30. maja do 1. junija letos tradicionalni simpozij, ki ga je vsa leta organiziral CEP - Centar za planiranje urbanog razvoja, pri tem pa je na nekonvencionalen način uspeval obravnavati različne aktualne teme s področja urbanizma in pritegovati znaten, zlasti mlajši avditorij. Telega simpozija so se sodelavci Urbanističnega inštituta RS udeleževali sorazmerno redno in aktivno ...

Letošnja tema je imela podnaslov Prispevki za rekonstrukcijo teorije o mestu (dialektika moderne in postmoderne). Podpisani je govoril na

podlagi tez, ki jih objavljamo, o svojem videnju aktualnih problemov stroke in razvoja njene splošne teorije. Udeležil se je tudi več razprav.

Med udeleženci sta bila dva Slovenca, trije Bosanci, dva Makedonca in številni mlajši arhitekti in urbanisti iz Beograda in drugih krajev Srbije.

Prilozi za rekonstrukciju teorije o gradu i urbanističke teorije

(1)

Tematskom pitanju ČEMU JOŠ URBANIZAM u aktuelnom momentu i okolnostima prevrednovanja svih vrednosti, treba dodati još jedno pitanje: A ZAŠTO UOPŠTE URBANIZAM?

Urbanizam, u svome rasponu od racionalnog predviđanja, planiranja i usmeravanja razvoja gradova do arhitektonskog uobličavanja gradskih ambijenata potreban je radi proste činjenice da se **grad razvija i gradi sam po sebi** ("U gradu se stvari dešavaju i bez urbanizma" ali dešavaju se i bolje i lošije...). U procesu razvoja gradova odluke o zahvatima u prostor donose se pretežno na osnovu uskih i kratkoročnih interesa i kriterijuma inicijatora razvojnih projekata i/ili projekata izgradnje, kompleksne (inter-sektorske), dugoročne posledice - u tako postavljenom procesu - obično se ne razmatraju. Sve to važi i za velike investicije u "sektorsku" infrastrukturu,

pogotovo na području saobraćaja, a rezultati i posledice ovih investicija na prostorni razmeštaj urbanih funkcija i na životnu sredinu - ogromni su.

(2)

U poslednjem broju biltena "Land Lines", kojeg izdaje Lincoln Institute of Land Policy, (Maj 1991) navodi se nekoliko minimalnih elemenata za obvladavanje i usmeravanje spontanog (i stihijskog) rasta grada, pre svega elemenata sa područja zemljišne politike.

U članku Dennisa Robinsona i Davida Wilka "Understanding the Patterns of Growth" govori se o slučaju Meksiko Sitiya u kojem rapidna rast uništava značajne prirodne resurse i stvara teške životne uslove za stanovništvo grada. Negativnim pojavama pokušava se doći na kraj primenom sledećih mera:

- definicija i realizacija granica izgradnje na rubovima grada;
- uzimanje u reuke (od strane gradskih urbanističkih službi) izdavanja dozvola za korišćenje zemljišta i građevinskih dozvola u ruralnim područjima;
- kupovanje zemljišta za rezervate zelenih i slobodnih površina;
- uvođenje adekvatnih fiskalnih politika kao npr. područja posebnih opozovanja.

Ova elementarna lista implicira poznavanje razloga i oblika urbanog rasta, a to znači da treba poznati društveno ekonomske i političke procese, njihove nosioce i instrumente u "proizvodnji prostora". Ali ona isto tako znači da je potrebno imati jedan planski, fizički izražen koncept obima i artikulacije unutrašnje strukture grada, ako ne i makrooblikovanja gradskog prostora. Uvodnim pitanjima znači, treba dodati još jedno: KAKAV URBANIZAM NAMA TREBA?

(3)

Van svake sumnje je činjenica da retoričkom pitanju ČEMU JOŠ URBANIZAM možemo (i moramo) dodati pitanje (ili zahtev) koje kvalifikuje savremeno poimanje pojave urbanizma. Atu se radi o razmatranju i primeni novih paradigmi u planiranju i izgradnji gradova.

Na nove paradigme utiče niz novih koncepata:

- deregulacija i demokratizacija procesa donošenja odluka,
- participacija građana,
- ekološka senzibilizacija,
- štedljivost prirodnim i drugim resursima,
- nove informaciono-komunikacione tehnologije,
- pluralizam oblikovnog izraza, i dr.

(4)

Kao poseban sklop problematike paradigmatičkih promena potrebno je postaviti i problem profesionalne etike. U eminentno političkoj delatnosti a to urbanizam i jeste, etika je nužan korektiv. Mi svaki dan stojimo pred odlukama etičkog karaktera. Koristeći tehnike, pravne i političke kriterijume mi predlažemo promene u korišćenju zemljišta, između ostalog i o tome da drugim rečima za produkciju i društvenu reprodukciju:

- alociramo prostor za stanovanje i saobraćajnice ili fabrike,
- izdajemo dozvole za zatrpavanje zemljom i otpadnim materijalima ekološki osetljive močvare,
- lociramo stambene blokove u stambenim zajednicama niske gusine.

Sve su to vrednostne odluke koje sadrže pitanje pravilnog i pogrešnog, dobrog ili lošeg, a pre svega podložne su markiranju (svesno ili nesvesno) sa ideološkim predubedenjima.

Bitno je da imaju odluke o korišćenju zemljišta i izgradnji naselja ogromne ekološke, ekonomske i socijalne implikacije. Izgradnjom se mogu uništiti prirodna područja, ugrožava se pristupačnost radnim mestima, školama i javnom saobraćaju, mogu se izložiti veliki segmenti stanovnika opasnim uslovima kao što su poplave, štetni polutanti, mogu se izolirati socijalne i ekonomske grupe što se može odraziti na samopoštovanju ljudi itd.

Životnu sredinu (svih zahvata u prostor). Insuficientna regulacija ovog problema gura našu zemlju daleko iza razvijenih država koje formulišu i reformulišu već treću ili četvrtu generaciju ekoloških kriterijuma i danas se okupljaju oko savremenog koncepta prihvatljivog razvoja i prihvatljivog grada (sustainable development, sustainable city). Bitno je

da nove metodologije analize impakta uključuju i razmatranje socijalnih posledica koje se meri sa opštim urbanističkim standardima kvaliteta življenja u nekoj sredini.

(5)

Korelacijom ekoloških i etičkih kriterijuma u odnosu na prostorno planiranje i razvoj moguće je izdvojiti nekoliko načela koja treba da posluže u usmeravanju rekonstrukcije našeg urbanizma:

- onemogućavanje ili minimizacija pravljenja štete pojedincima ili socijalnim grupama,
- podupiranje najvećeg mogućeg obima socijalnih dobara ili blagostanja uz obezbeđenje ostalih elemenata egzistencijalnih potreba,
- priznavanje obligacija u vezi zaštite prirodnih resursa,
- vrednovanje korišćenja zemljišta kao privilegije a ne kao neprirodnog prava,
- priznavanje načela da nijedna politička jurisdikcija nije samozadovoljavajuća,
- vođenje računa o činjenici da i estetske potrebe ulaze u niz egzistencijalnih potreba čoveka i da arhitektonski kvalitet izgrađene životne sredine može i mora da predstavlja sintezu niza ranije spomenutih kriterijuma ali da ina i izuzetno značajan uticaj na integritet pojedinca i na identitet ljudske zajednice i njen životne sredine, kako u vidu uobličavanja kulturnog prirodnog predela tako i izgrađenog ambijenta naselja.

Kao što se vidi iz predloženih teza, ne pristajemo na argumenat da je savremeni urbanizam pao (ili da pada) sa padom socijalističkog društvenog projekta pa makar u ograničenom smislu postignutog nivoa "realsocijalizma". Autor je već na "Komunikacijama" održanim odavno branio tezu da je urbanizam organski i istorijski vezan sa postignutim stepenom društvenih odnosa i da bi bilo veoma pretenciozno vezivati ga na ideološke predznakove. On je iznad svega jedan od instrumenata za zaštitu čoveka u uslovima urbanog življenja u zajednicama visokih gustina i intenzivnih interakcija. I na kraju, ceterum censeo: prostor je definitivno ograničeno opšte dobro ...

Vladimir Mušić

Nova Evropa - vizije in akcije

**Poročilo o udeležbi na
mednarodni konferenci
Euroerspective II, 10.-12.
aprila 1991, Namur (Belgija)**

Z napovedjo skupnega evropskega trga z letom 1991, s sekularnimi političnimi premiki v Vzhodni Evropi, z velikimi razvojnimi in upravljaljskimi pa tudi kulturnimi dilemami v delu Evrope, ki so ga že zajeli integracijski procesi, s krepitvijo regionalne in subregionalne diferenciacije, sprejemanjem izzivov sodobne tehnologije in ekološkega imperativa, omejevanja (nacionalno-državne) suverenosti in odpiranja vrat za migracijske tokove v merilu preseljevanja narodov ter še z drugimi dogodki in okoliščinami, ki pretresajo današnja Evrope, se vrstijo tudi zborovanja znanstvenikov in strokovnjakov z najrazličnejših področij, ki preučujejo najrazličnejše vidike novih pojavov in problemov.

Za Slovenijo in Slovence, pa tudi za tisti del Jugoslavije, ki se ni izgubil v bolešno anahronističnih konstrukcijah nacionalistične ali ideološko pogojene politike in hoče ostati ali postati še bolj sestavni člen evropskega gospodarskega in kulturnega življenja, je zanimanje za današnja Evrope, pa tudi za njene "vizije in akcije" nadvse pomembno. Tudi mi bomo namreč morali najti pravo mesto v sistemu "Nova Evropa" in ubrati pravo pot do njega. V iskanju teh specifičnosti in v uveljavitvi lastne volje ter samobitnosti nam lahko pomaga skrbno zasledovanje aktualnih spoznanj in odgovorov pri drugih. Tudi zaradi tega sem se odločil za nekoliko podrobnejše in zato obsežnejše poročilo o letni konferenci Euroerspective II*.

Na konferenco me je osebno povabil g. dr. Ricardo Petrella, direktor programa FAST (DG XII) komisije Evropske skupnosti, glede na moj

položaj v usmerjevalni skupini mednarodnega projekta URBINNO-FAST. Že pred nekaj leti nam je namreč uspelo vključiti "mrežo" mednarodnega sodelovanja na področju urbanih inovacij v bruseljski projekt o napovedovanju in vrednotenju v znanosti in tehnologiji.

Konferenca Evroperspektiva I je bila v Parizu leta 1987, drugo konferenco pa so označili kot "prvo možnost sočlenj o podobah in resničnosti Evrope v letu 1991" (navedeno po Trend Letter Johna Nasbitta II, 7-23). Evroperspektive izhajajo iz premise, da bo Evropa v letu 2000 močno drugačna od tiste pred štirimi ali petimi leti, ko so se sprožili mehanizmi, ki vodijo v skupni trg leta 1993. Zadnji del teh let poteka tudi v znamenju novih dogodkov v srednjeevropskih deželah, pa tudi znotraj Evropske skupnosti (ES), dogodkov, ki postavljajo v novo luč številna predvidevanja in zasnove ob začetku integracijskih procesov v ES. Štirinajst poglavitnih tem konference, uvrščenih v tri skupine, že predstavlja določen izbor možnih tendenc in nakazuje zamisel skupnega imenovalca dežel ES:

- I. NOVA ORGANIZACIJA EVROPE
  1. Alternativni scenariji za politično organizacijo nove Evrope
  2. Bodočnost evropskih mest na Vzhodu in Zahodu
  3. Sodelovanje podjetij zaradi evropske tehnološke inovativnosti
  4. Evropske regije
- II. SPREMINJAJOČE SE VREDNOTE IN SOCIALNO-EKONOMSKE STRUKTURE
  5. Sprejemljiv gospodarski razvoj
  6. Družbeno obvladovanje tehnologije
  7. Tovarna bodočnosti
  8. Izziv izobraževanja in usposabljanja
  9. Okolje, tehnologija in družba
- III. EVROPA - PROVINCA SVETA
  10. Globalna tvrdka
  11. 2100: prehod v naslednje stoletje
  12. Evropa v svetu množičnih medijev
  13. Transnacionalizacija znanosti in tehnologije: med tekmovanjem in sodelovanjem
  14. Regionalizirani scenariji svetovne družbe.

